

РОЗДІЛ 8

ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ (ФІНАНСОВОМУ) ОБЛІКУ ВНАСЛІДОК ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

DOI: <https://doi.org/10.32718/monohraf.2024.8>

Франчук І.Б., к.е.н., доцент

8.1 Бухгалтерський облік та його характеризуючі ознаки

За своєю суттю, бухгалтерський облік є основою діяльності будь-якого підприємства, оскільки він виступає специфічною мовою, через яку фінансова діяльність підприємства контролюється, аналізується та систематизується. В структуру бухгалтерського обліку входять процеси з означення, аналізу, реєстрації, систематизації та наступної передачі ключової економічної інформації про діяльність підприємства відповідальним особами чи органам всередині чи ззовні підприємства.

Одним із важливих аспектів бухгалтерського обліку на підприємстві є його роль у прийнятті рішень. Надаючи точну та своєчасну фінансову інформацію, бухгалтерський облік дозволяє керівництву ухвалювати обґрунтовані рішення щодо розподілу ресурсів, інвестиційних можливостей та операційних стратегій. Наприклад, за допомогою фінансових звітів, таких як баланси та звіти про прибутки та збитки, керівництво отримує уявлення про фінансовий стан підприємства, його ефективність та діяльності, що потребують поліпшення. Крім того, бухгалтерський облік грає вирішальну роль у забезпеченні дотримання нормативних вимог та стандартів. Підприємства повинні дотримуватись принципів і правил бухгалтерського обліку, встановлених керівними органами, такими як Рада з Міжнародних стандартів фінансової звітності (РМСФЗ), зокрема при Міністерстві фінансів України. Дотримання цих стандартів не тільки підвищує прозорість та надійність, але й сприяє довірі між зацікавленими сторонами, включно з інвесторів, кредиторів та регулюючі органи. Більше того, бухгалтерський облік є інструментом підзвітності та управління всередині підприємства. Він

дозволяє відстежувати фінансові операції, притягуючи людей до відповідальності за свої дії та рішення [1–2]. Підтримуючи точний облік активів, зобов'язань та капіталу, бухгалтерський облік допомагає захистити ресурси підприємства та забезпечує їх правильне використання відповідно до організаційних цілей.

Відтак бухгалтерський облік допомагає в оцінці ефективності та порівняльному аналізі. Аналізуючи фінансові дані в часі й порівнюючи їх із галузевими стандартами чи конкурентами, підприємства можуть оцінити свою ефективність, прибутковість та загальні фінансові показники. Ця інформація має неоціненне значення для виявлення сильних і слабких сторін, формулювання стратегій покращення та постановки реалістичних цілей для майбутнього зростання та розвитку. Крім того, бухгалтерський облік полегшує комунікацію та прозорість як усередині, так і зовні. Усередині компанії він надає керівництву необхідну інформацію для інформування співробітників про фінансові цілі, завдання та показники ефективності, сприяючи розвитку культури підзвітності і відповідності цілям організації. Зовні бухгалтерський облік повідомляє про фінансове становище та результати діяльності підприємства зацікавленим сторонам, таким як інвестори, кредитори, клієнти та регулюючі органи, тим самим підвищуючи довіру та надійність [3–4]. Таким чином, сутність та значення бухгалтерського обліку на підприємстві полягають у його ролі фундаментального інструменту для прийняття рішень, дотримання вимог, підзвітності, оцінки ефективності та комунікації. Надаючи точну та надійну фінансову інформацію, бухгалтерський облік дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми ресурсами, знижувати ризики та досягати своїх стратегічних цілей у динамічному бізнес-середовищі (табл.8.1).

Бухгалтерський облік надає керівництву підприємства безліч важливої інформації, виступаючи життєво важливим інструментом для прийняття рішень, стратегічного планування й оцінки ефективності. По-перше, він дає об'єктивні уявлення про фінансовий стан підприємства шляхом відстеження

та складання звітів про його фінансові операції, включно з доходами, витратами, активами, зобов'язаннями та капіталом. Ця інформація дозволяє керівництву оцінити рентабельність, ліквідність, платоспроможність та загальну фінансову стійкість підприємства.

Таблиця 8.1

Сутність і значення бухгалтерського обліку для підприємств

Бухгалтерські дані використовуються керівництвом для аналізу ефективності діяльності підприємства та прийняття рішень щодо інвестицій, бюджетування, розширення діяльності, скорочення витрат та інших стратегічних заходів	Правильне ведення бухгалтерського обліку дозволяє підприємствам відповідати законодавчим та податковим вимогам. Це знижує ризик юридичних санкцій, штрафів та інших негативних наслідків за невиконання фінансових та податкових зобов'язань	Бухгалтерський облік сприяє ефективному плануванню фінансової діяльності та контролю за її виконанням. Через систематичне ведення обліку підприємства можуть планувати свої фінансові потоки, оптимізувати запаси та використання ресурсів, контролювати витрати та аналізувати відхилення від планів	Бухгалтерський облік забезпечує звітність перед акціонерами, кредиторами, регулюючими органами та іншими зацікавленими сторонами. Він допомагає підприємствам демонструвати свою фінансову надійність та прозорість, що є важливим для підтримки довіри та отримання зовнішнього фінансування
	Бухгалтерський облік допомагає забезпечити точність та актуальність фінансової інформації, необхідно для ведення оперативного управління підприємством. Він дозволяє слідкувати за доходами, витратами, активами та пасивами, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень		

Більше того, бухгалтерський облік надає дані про різні фінансові показники та ключові показники ефективності, які допомагають керівництву оцінити, відповідну, ефективність та результативність діяльності підприємства. Наприклад такі показники, як рентабельність інвестицій, розмір чистого прибутку та коефіцієнт оборотності активів, дають цінну

інформацію про прибутковість підприємства, операційну ефективність та використання активів. Аналізуючи їх, керівництво може визначити галузі покращення, ефективно розподілити ресурси, оптимізувати операційні процеси для підвищення продуктивності та прибутковості. Крім того, бухгалтерський облік надає керівництву інформацію, необхідну для складання бюджету, прогнозування і розподілу ресурсів. За допомогою бюджетних звітів, аналізу відхилень та фінансових прогнозів керівництво може стратегічно планувати й розподіляти ресурси, ставити реалістичні фінансові цілі контролювати продуктивність щодо заздалегідь визначених цілей. Це дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо інвестиційних можливостей, заходів щодо скорочення витрат, стратегії ціноутворення і капітальних витрат, максимізуючи прибутковість та акціонерну вартість.

Зазначимо, що бухгалтерський облік надає керівництву дані для управління ризиками і прийняття рішень. Проводячи фінансовий аналіз та оцінку ризиків, керівництво може виявити потенційні ризики й невизначеності, з якими стикається підприємство, такі як волатильність ринку, кредитні ризики чи зміни у законодавстві. Озброївшись цією інформацією, менеджмент може розробити стратегії зниження ризиків, запровадити внутрішній контроль та ухвалити продумані рішення для захисту фінансових інтересів підприємства, його довгострокової життєздатності. Більше того, бухгалтерський облік полегшує прийняття стратегічних рішень, надаючи інформацію про витрати та вигоди, пов'язані з різними альтернативами [5–6]. За допомогою методів обліку витрат, таких як калькуляція витрат на основі діяльності, або гранична калькуляція, керівництво може аналізувати структуру витрат на продукти, послуги чи бізнес-процеси, визначати фактори витрат, приймати обґрунтовані рішення щодо ціноутворення, асортименту продукції, аутсорсингу чи ресурсів. Це дозволяє керівництву оптимізувати прибутковість, підвищити конкурентоспроможність та узгодити стратегічні ініціативи з цілями

організації. Отже, бухгалтерський облік сприяє прозорості, підзвітності й комунікації всередині підприємства. Підтримуючи точний та надійний фінансовий облік, готуючи фінансову звітність відповідно до стандартів, керівництво може ефективно повідомляти про фінансові результати, цілі та стратегії підприємства зацікавленим сторонам, у тому числі інвесторам, кредиторам, співробітникам та регулюючим органам. Це підвищує, надійність та довіру зацікавлених сторін до підприємства, що, зрештою, сприяє його довгостроковому успіху і стійкості.

Цифровізація докорінно змінила практику бухгалтерського обліку для підприємства, здійснивши революцію у способах обробки, аналізу і передавання фінансової інформації. Одним із суттєвих наслідків цифровізації є автоматизація рутинних завдань та процесів бухгалтерського обліку, таких як введення даних, звірка, створення звітів. Програмне забезпечення і платформи корпоративного бухгалтерського обліку використовують передові технології, такі як штучний інтелект, машинне навчання та роботизована автоматизація процесів для оптимізації цих завдань, скорочення ручних помилок, підвищення ефективності й вивільнення дорогоцінного часу і ресурсів для більш стратегічних дій. Більше того, цифровізація полегшила доступ до фінансових даних та аналітики у режимі реального часу, що дозволило керівництву підприємства приймати швидші та більш обґрунтовані рішення [7–8]. Хмарні рішення для бухгалтерського обліку забезпечують доступ до фінансової інформації у будь-який час та в будь-якому місці, дозволяючи керівництву відстежувати ключові показники продуктивності, відстежувати фінансові операції та оцінювати фінансовий стан підприємства у режимі реального часу. Така видимість у режимі реального часу дозволяє керівництву оперативно реагувати на мінливі ринкові умови, виявляти можливості або ризики, що виникають, і відповідним чином адаптувати стратегії, підвищуючи гнучкість та конкурентоспроможність.

Відтак цифровізація підвищила точність і надійність фінансової звітності всередині підприємства. Передове програмне забезпечення та системи бухгалтерського обліку використовують складні алгоритми й методи перевірки даних для забезпечення цілісності, точності фінансових даних. Це знижує ймовірність помилок, неточностей чи шахрайських дій, підвищуючи достовірність фінансової звітності та її відповідність нормативним вимогам. Крім того, цифрові контрольні журнали та електронна документація сприяють прозорості, підзвітності та можливостям перевірки, дозволяючи підприємствам демонструвати дотримання нормативних вимог та стандартів бухгалтерського обліку. Крім того, цифровізація сприяла кращій інтеграції та взаємодії між корпоративними системами та відділами. Сучасні програмні рішення для бухгалтерського обліку часто інтегруються з іншими бізнес-системами, такими як системи планування ресурсів підприємства, управління взаємовідносинами з клієнтами та управління ланцюжками постачання, забезпечуючи безперебійний потік даних та обмін інформацією у всій організації. Така інтеграція покращує співпрацю, ефективність і цілісність даних, дозволяючи керівництву отримувати єдине комплексне уявлення про операції, продуктивність та фінансове становище підприємства. Більше того, цифровізація дозволила впровадити на підприємстві розширену аналітику й ухвалення рішень на основі даних. Використовуючи аналіз великих даних, прогнозне моделювання та інструменти візуалізації даних, керівництво може аналізувати значні обсяги фінансових даних, виявляти закономірності, тенденції та кореляції, отримувати корисну інформацію для підтримки прийняття стратегічних рішень. Наприклад прогнозна аналітика може допомогти прогнозувати майбутні фінансові показники, виявляти потенційні ризики чи можливості та оптимізувати розподіл ресурсів, дозволяючи підприємствам випереджати конкурентів, забезпечувати стійке зростання.

Цифровізація змінила взаємодію зацікавлених сторін усередині та ззовні підприємства. Цифрові платформи, такі як портали для інвесторів, онлайн-панелі та мобільні додатки, дозволяють керівництву повідомляти

зацікавлені сторони про фінансові результати, оновлення й аналітичну інформацію в режимі реального часу, підвищуючи прозорість, підзвітність та довіру зацікавлених сторін. Крім того, соціальні мережі та цифрові канали надають підприємствам можливість взаємодіяти з клієнтами, інвесторами та співробітниками, збирати відгуки підвищувати впізнаваність і репутацію бренду в епоху цифрових технологій.

8.2. Особливості роботи бухгалтера на сучасному підприємстві

Бухгалтери на сучасному підприємстві має одне з ключових значень для його ефективної роботи, виступаючи основою, для прийняття стратегічних рішень та дотримання нормативних вимог. Їхня присутність необхідна не тільки для щоденного ведення бухгалтерського обліку, але й для формування фінансового майбутнього підприємства. Розуміння багатогранної ролі бухгалтера починається із визнання його функції хранителя фінансової точності [9–10]. Вони гарантують, що операції реєструються правильно і що фінансова звітність відображає справжнє фінансове становище підприємства. Вони стежать за оновленням податкових законами та стандартами бухгалтерського обліку, щоб гарантувати дотримання підприємством зовнішніх законодавчих та нормативних вимог. Цей аспект їхньої роботи включає підготовку податкових декларацій, заповнення необхідної фінансової звітності та ведення записів, які повинні бути доступні для перевірок. Їхній досвід роботи у складному нормативно-правовому середовищі має вирішальне значення для запобігання фінансовим санкціям та юридичним проблемам, які можуть виникнути внаслідок недотримання вимог. Окрім виконання вимог, бухгалтери відіграють стратегічну роль у фінансовому плануванні й аналізі. Вони вивчають фінансові дані щодо виявлення тенденцій, вимірювання продуктивності і прогнозування майбутніх фінансових потреб. Цей аналіз підтримує лідерство підприємства у прийнятті стратегічних рішень, допомагаючи формувати інвестиції, розподіляти бюджет та формувати

стратегії управління витратами. Їхні ідеї сприяють становленню бізнес-стратегій, які підвищують прибутковість та ефективність. Бухгалтери також управляють розрахунком заробітної плати, забезпечуючи її своєчасну точну виплату співробітникам, а також обробляють відрахування, пільги і компенсації. Ця відповідальність вимагає пильної уваги до деталей та розуміння трудового законодавства, податкових наслідків. Ефективно керуючи цими елементами, бухгалтери підтримують операційні аспекти підприємства, впливаючи на задоволеність працівників і дотримання трудового законодавства [11–12].

Роль бухгалтера поширюється і на управління ризиками. Оцінюючи фінансові ризики та впроваджуючи заходи контролю для їхнього пом'якшення, вони захищають активи підприємства. Це включає оцінку кредитних ризиків, проведення внутрішнього аудиту і рекомендації з фінансового контролю. За допомогою цієї діяльності бухгалтери сприяють стабільності та безпеці фінансового здоров'я підприємства. Бухгалтери також є комунікаторами. Вони перекладають складну фінансову інформацію на зрозумілі терміни для зацікавлених сторін, зокрема акціонерів, кредиторів та внутрішні підрозділи. Таке спілкування життєво важливе для прозорості та підтримки прийняття обґрунтованих рішень на підприємстві. Це також гарантує, що всі зацікавлені сторони розуміють фінансовий стан підприємства та його вплив на їхні інтереси (табл.8.2).

В епоху технологій бухгалтери сучасних підприємств використовують складне програмне забезпечення та системи для оптимізації процесів бухгалтерського обліку. Вони використовують ці інструменти для всього: від автоматизованого бухгалтерського обліку – до складного фінансового моделювання. Таке знання технологій не тільки покращує ефективність, але й підвищує точність та актуальність фінансової інформації [13–14].

Основні завдання бухгалтера на сучасному підприємстві

Завдання	Характеристика
Ведення фінансового обліку	Бухгалтер забезпечує точне і своєчасне документування усіх фінансових транзакцій підприємства. Це включає записи про доходи, витрати, активи та зобов'язання, необхідні для підготовки балансів, звітів про прибутки і збитки та інших фінансових документів
Бюджетування та фінансове планування	Бухгалтери відповідають за підготовку бюджетів та прогнозування фінансових потреб підприємства. Вони аналізують фінансові дані для оцінки ефективності роботи підприємства і допомагають керівництву в прийнятті обґрунтованих стратегічних рішень
Звітність та дотримання нормативних вимог	Завдання бухгалтера також полягає у підготовці всіх необхідних фінансових звітів відповідно до законодавчих та податкових вимог. Бухгалтери забезпечують дотримання фінансових регулятивів та стандартів, що є ключовим для уникнення юридичних проблем і збереження репутації підприємства
Управління грошовими потоками	Бухгалтер контролює грошові потоки, забезпечуючи, щоб у підприємства завжди було достатню коштів для покриття поточних і майбутніх зобов'язань. Вони стежать за надходженнями та виплатами, оптимізуючи управління капіталом для підтримки плавної фінансової діяльності
Аналіз фінансової інформації і прийняття рішень	Бухгалтери аналізують фінансові дані для виявлення тенденцій і можливостей для підвищення прибутковості та ефективності. Їх аналіз допомагає керівництву розробляти стратегії з розширення діяльності, зниження витрат і збільшення доходів

Безпековий розвиток і корпоративна відповідальність набувають все більшого значення в сучасній діловій практиці, а бухгалтери є ключовими гравцями у реалізації цих принципів. Вони допомагають вимірювати та повідомляти про ініціативи у сфері сталого розвитку, гарантуючи, що підприємство виконує взяті соціальні та екологічні зобов'язання, одночасно визнаючи фінансові наслідки цих практик. Вплив бухгалтерів на культуру підприємства не слід недооцінювати. Вони сприяють розвитку культури

чесності, підзвітності й точності, що повинні пронизувати всю організацію. Цей культурний вплив може підвищити загальні етичні стандарти і практику підприємства, зміцнивши репутацію, визнання, ставлення з довірою серед зацікавлених сторін. Таким чином, бухгалтер на сучасному підприємстві є стрижнем його операційної, стратегічної та етичної структури. Вони не просто підраховують цифри чи є експертми з податків; вони невід’ємна частина чи не кожного аспекту функціонування підприємства, оскільки формують його майбутнє з кожним підготовленим фінансовим звітом, кожним переглянутим бюджетом та кожною податково-бюджетною політикою, що реалізується. Комплексна роль бухгалтера гарантує, що підприємство не лише фінансово стійке, а й стратегічно готове до сталого зростання та успіху.

Впровадження нового програмного забезпечення на сучасному підприємстві глибоко змінило роль бухгалтера, зробивши його роботу більш ефективною, точною та стратегічно вивіреною. Цей технологічний прогрес сприяв переходу від ручних трудомістких завдань до більш аналітичних та консультативних функцій. Завдяки програмному забезпеченню, що автоматизує рутинні завдання, такі як введення даних та запис транзакцій, бухгалтери тепер витрачають менше часу на натомість більше – на аналіз даних для отримання інформації, яка може сприяти розвитку підприємства [15–16]. Це зрушення не лише змінило характер їх роботи, а й збільшило користь яку, що вони приносять підприємству. Бухгалтери тепер можуть надавати фінансовий аналіз та звітність у режимі реального часу завдяки програмному забезпеченню, яке швидко консолідує дані та представляє їх у легкозасвоюваному форматі. Така оперативність і ясність інформації покращують процеси прийняття рішень, дозволяючи керівництву підприємства швидко й ефективно реагувати на появу і фінансових проблем, і можливостей. Більше того, нове програмне забезпечення підвищило точність фінансової інформації. Автоматизовані системи знижують імовірність людських помилок та забезпечують послідовний підхід до

управління фінансами. Ця надійність має вирішальне значення для підтримки довіри між зацікавленими сторонами і забезпечення дотримання фінансових правил, які можуть бути суворими та складними. Покладаючись на програмне забезпечення для забезпечення відповідності вимогам, бухгалтери можуть гарантувати, що вся фінансова практика відповідає вимогам без постійного ручного контролю.

Масштабованість сучасного програмного забезпечення також сприяє зростанню підприємства. У міру розширення підприємства, його фінансові потреби стають складнішими, включаючи більше транзакцій, більше рахунків та більше нормативних вимог. Програмне забезпечення, призначене для забезпечення масштабованості, може адаптуватися до зростання складності без необхідності пропорційного збільшення ручної праці або ресурсів. Така масштабованість гарантує, що фінансові операції підприємства плавно зростатимуть разом із розширенням його діяльності. Нове програмне забезпечення дозволяє краще управляти ризиками. Завдяки розширеній аналітиці та можливості відстежувати фінансові операції в режимі реального часу бухгалтери можуть більш ефективно виявляти та знижувати ризики: незвичайні моделі транзакцій, які можуть вказувати на шахрайство; прогнозування фінансових тенденцій, які можуть становити ризики.

Можливості сучасного програмного забезпечення для спільної роботи також змінили методи роботи бухгалтерів з іншими відділами підприємства. Інтегровані фінансові системи дозволяють спростити обмін інформацією, спрощуючи доступ різних департаментів до фінансових даних, що стосуються їхньої діяльності. Така прозорість сприяє створенню атмосфери тіснішої співпраці, в якій стратегічні рішення приймаються з повним розумінням їх фінансових наслідків. Крім покращення внутрішніх операцій, нове програмне забезпечення також покращило способи взаємодії бухгалтерів із зовнішніми зацікавленими сторонами. Інструменти автоматизованої звітності створюють стандартизовані звіти, якими можна

поділитися з інвесторами, регулюючими органами та іншими зовнішніми сторонами. Це не тільки заощаджує час, а й гарантує, що всі зовнішні комунікації будуть професійними та відповідатимуть найновішим стандартам [17–18].

Бухгалтерам також довелося адаптуватися до безперервного навчання через швидкий розвиток програмних інструментів. Бути в курсі останніх технологічних досягнень та можливостей програмного забезпечення – тепер невід’ємна частина роботи. Ця вимога безперервної освіти гарантує, що бухгалтери залишаються в авангарді впровадження технологій, що має вирішальне значення для підтримки конкурентної переваги. Нове програмне забезпечення також вплинуло на звітність з екологічного та соціального управління (ESG). Оскільки підприємствам все частіше доводиться розкривати більше інформації про свій вплив на навколишнє середовище та соціальні практики, бухгалтери використовують складне програмне забезпечення для відстеження та складання звітів за цими показниками. Ця роль має вирішальне значення для задоволення як нормативних вимог, так і очікувань споживачів щодо сталої практики. Загалом поява нового програмного забезпечення фундаментально збагатила професію бухгалтера на сучасних підприємствах: не лише спростила традиційні функції бухгалтерського обліку, а й розширила роль бухгалтерів у сфері стратегічного консультування та підтримки прийняття рішень [19–20].

Бухгалтер на сучасному підприємстві служить життєво важливою сполучною ланкою між різними відділами, створюючи середовище співробітництва, необхідне для загального успіху підприємства. Їхня взаємодія з іншими відділами ґрунтується на володінні фінансовою інформацією, яка впливає на процеси прийняття рішень на підприємстві. Починаючи з відділу кадрів, бухгалтер відіграє вирішальну роль в управлінні заробітною платою та пільгами, забезпечуючи відповідність усіх компенсаційних пакетів фінансової стратегії бюджетам підприємства. Така співпраця допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо коригування

заробітної плати, бонусів та пільг для співробітників, що є стійкими та обґрунтованими фінансовими даними. Досвід бухгалтера також допомагає відділу кадрів дотримуватися трудового законодавства та правил оподаткування, які мають вирішальне значення для дотримання етичних стандартів та запобігання юридичним наслідкам. У відділі маркетингу внесок бухгалтера важливий для складання бюджету й вимірювання окупності інвестицій у маркетингові кампанії. Надаючи докладний аналіз минулих видатків та їх результатів, бухгалтери допомагають фахівцям з маркетингу прогнозувати бюджети та оптимізувати видатки. Ці відносини гарантують, що маркетингові стратегії будуть як творчими, так і фінансово життєздатними, зміцнюючи позиції підприємства на ринку без шкоди фінансовому здоров'ю фірми. Відділи продажів також покладаються на знання бухгалтерів, щоби встановити реалістичні цілі продажів і розробити схеми комісійних, які мотивують співробітників, зберігаючи при цьому витрати на заробітну плату в стратегічних межах. Бухгалтери аналізують тенденції продажу та прибутковість, пропонуючи дані, які допомагають відділам продажів узгодити свої зусилля з фінансовими цілями підприємства.

Взаємодія бухгалтера з операційним відділом передбачає управління витратами й аналіз ефективності. Вони працюють разом, щоб контролювати виробничі витрати, керувати рівнем запасів та оптимізувати операції, щоби скоротити відходи та підвищити прибутковість. Така співпраця має вирішальне значення для підтримки балансу між заходами щодо скорочення витрат та якістю продукції чи послуг, які пропонує підприємство. Взаємодія поширюється і на відділ закупівель, де бухгалтери допомагають в укладанні договорів із постачальниками й управлінні бюджетами закупівель. Їхня здатність аналізувати фінансові наслідки та забезпечувати, щоб витрати не перевищували заплановані бюджети, має вирішальне значення для підтримки фінансової дисципліни у процесі закупівель.

В IT-відділі бухгалтери допомагають приймати рішення про інвестиції у технології та керувати витратами, пов'язаними з цифровими

перетвореннями. Вони оцінюють фінансовий вплив нових технологій і гарантують, що інвестиції в ІТ позитивно впливатимуть на ефективність підприємства та відповідність вимогам, особливо в таких галузях, як безпека даних та відповідність нормативним вимогам. Відділ досліджень та розробок отримує вигоду від спроможності бухгалтера оцінювати здійсненність нових проєктів з фінансової точки зору. Бухгалтери допомагають групам досліджень та розробок зрозуміти бюджетні обмеження та потенційні фінансові результати інноваційних ініціатив, гарантуючи, що інновації підприємства є новаторськими та економічно доцільними.

Бухгалтери також тісно співпрацюють із виконавчою командою, надаючи їм фінансові звіти й результати, які мають вирішальне значення для стратегічного планування. Вони презентують фінансові прогнози й аналіз сценаріїв, які сприяють прийняттю рішень на високому рівні, гарантуючи, що керівники підприємства володіють вичерпними відомостями про фінансову перспективу при постановці довгострокових цілей. Що ж до дотримання вимог та управління ризиками, бухгалтери координують свої дії з юридичними відділами та відділами забезпечення відповідності, щоб гарантувати, що всі фінансові операції відповідають законам та правилам. Така співпраця має важливе значення для захисту підприємства від фінансових ризиків та юридичних порушень, які можуть підірвати його репутацію та стабільність. Завдяки цим різноманітним взаємодіям роль бухгалтера виходить за межі простого відстеження доходів і витрат. Натомість вони діють як місток між відділами, сприяючи виробленню послідовної стратегії, яка веде підприємство до фінансової стабільності та зростання. Такий комплексний підхід не тільки підвищує операційну ефективність, а й посилює здатність підприємства адаптуватися до економічних змін та динаміки ринку, забезпечуючи своє становище у конкурентному середовищі.

8.3. Ключові особливості фінансового й бухгалтерського обліку на підприємстві

У контексті сучасного підприємства різниця між фінансовим і бухгалтерським обліком має вирішальне значення для розуміння того, як кожен з них сприяє фінансовому управлінню та стратегічному плануванню підприємства. Фінансовий облік фокусується насамперед на зборі та поданні фінансових даних відповідно до встановлених стандартів, які потім використовуються зовнішніми зацікавленими сторонами (інвесторами, регулюючими органами та кредиторами). Традиційний бухгалтерський облік, який часто називають управлінським, більш орієнтований на внутрішній ринок і спрямований на надання детальної оперативної інформації менеджерам усередині підприємства. Фінансовий облік характеризується прихильністю до стандартизованих принципів, таких як Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP) у США або Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) в усьому світі. Така стандартизація гарантує, що фінансова звітність підприємства є прозорою, придатною для порівняння і надійною. Це важливо для зовнішніх зацікавлених сторін, які покладаються на ці документи при прийнятті інвестиційних рішень чи оцінці фінансового стану підприємства. Фінансовий облік є ретроспективним та дає уявлення про фінансові результати за певний період. І навпаки, бухгалтерський облік надає дані, які допомагають внутрішньому керівництву приймати тактичні рішення, що впливають на щоденні операції та стратегічне планування. Він носить більш гнучкий характер, не пов'язаний жорсткими правилами, що регулюють фінансовий облік, що дозволяє йому бути адаптивнішим щодо конкретних потреб підприємства. Наприклад управлінський облік може включати аналіз центрів витрат, облік за проектами чи аналіз рентабельності по лініях продуктів, жодному з яких зазвичай не приділяється особливої уваги зі сторони фінансового обліку. Однією з ключових переваг фінансового обліку є його здатність полегшувати порівняння. Оскільки всі підприємства, що дотримуються GAAP або МСФЗ, працюють за однаковими правилами,

зовнішнім зацікавленим сторонам легше порівнювати фінансовий стан різних підприємств. Однак істотним недоліком є його негнучкість: фінансовий облік не можна адаптувати для забезпечення більш глибокого розуміння конкретних галузей діяльності підприємства, що має вирішальне значення для внутрішнього управління. З іншого боку, адаптивність бухгалтерського обліку є важливою перевагою, яка дозволяє йому задовольняти унікальні інформаційні потреби менеджменту підприємства. Він може дати уявлення про ефективність, управління витратами та операційну діяльність, які фінансовий облік зазвичай губить із поля зору. Однак відсутність стандартизації можна розглядати як недолік, оскільки вона ускладнює сумісність фінансових даних за межами підприємства. Це потенційно може призвести до проблем, якщо різні підприємства застосовуватимуть різні методи бухгалтерського обліку, що ускладнить процес порівняльного аналізу та оцінки ефективності на основі галузевих стандартів (рис.8.1).

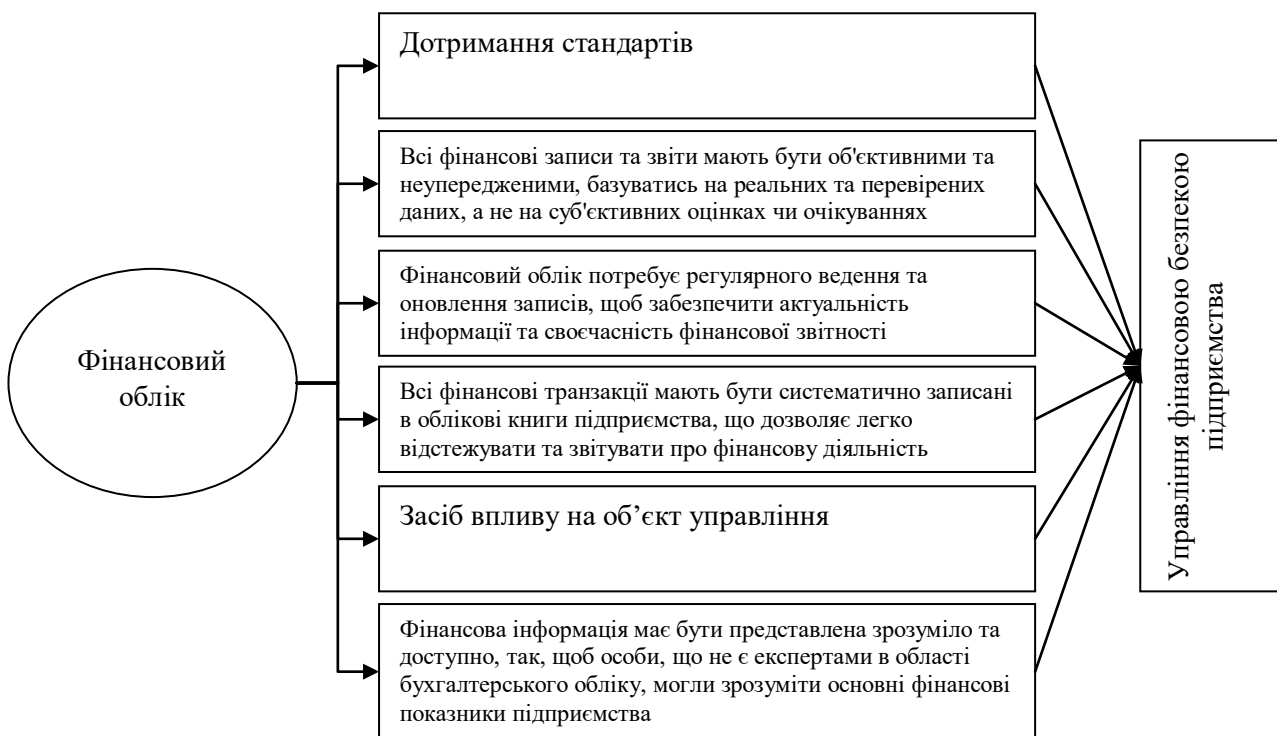

Рис.8.1 Загальні засади фінансового обліку на підприємстві

Фінансовий облік часто розглядається як менш відповідний щодо потреб керівництва підприємства, оскільки він структурований навколо звітних періодів, які продиктовані нормативними вимогами, зазвичай на щоквартальній або річній основі. Це може затримати надання фінансових даних, які можуть виявитися не такими корисними для прийняття рішень у режимі реального часу. Однак бухгалтерський облік може надавати інформацію в режимі реального часу і, найчастіше, більш тісно інтегрований з операційними показниками підприємства, отже підвищує швидкість та ефективність прийняття рішень.

Ще однією перевагою фінансового обліку є його увага до загального стану підприємства, що дає широку перспективу, корисну для оцінки довгострокової фінансової стабільності та дотримання фінансових правил. Це має вирішальне значення для підтримки довіри інвесторів та виконання юридичних зобов'язань. Однак цей широкий підхід може не брати до уваги деталі діяльності конкретних відділів, які часто фіксуються бухгалтерським обліком. Більш детальний підхід бухгалтерського обліку до внутрішніх даних є вигідним для внутрішнього контролю. Це дозволяє виявити неефективність та можливості економії витрат у конкретних сегментах підприємства, що відіграє важливу роль у підвищенні операційної ефективності. Тим не менш, такий детальний підхід іноді може ігнорувати ширшу фінансову картину, потенційно не звертаючи уваги тенденції, що впливають на підприємство в цілому. Таким чином, як фінансовий, так і бухгалтерський облік відіграють життєво важливу роль в управлінні фінансовими ресурсами підприємства, але вони мають різні цілі та аудиторії.

8.4 Основні ризики в бухгалтерському (фінансовому) обліку під час воєнного стану

Початок повномасштабної війни в Україні глибоко вплинув на різні аспекти бізнес-операцій по всій країні, що призвело до значних змін у способах ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. Ці перетворення

викликані як безпосередніми практичними проблемами, так і довгостроковими коригуваннями, що необхідні в новому економічному середовищі. По-перше, через війну різко змінився географічний розподіл ділової активності на території України. Багатьом підприємствам довелося перенести свою діяльність із зон активних бойових дій у безпечніші райони, що вимагало повної переоцінки методів управління активами та оцінки ризиків у бухгалтерському обліку. Цим підприємствам довелося реєструвати знецінення чи втрату активів та керувати ними, а також відповідним чином коригувати свою фінансову звітність. По-друге, війна призвела до посилення контролю та зміни податкової політики з боку українського уряду, спрямованої на фінансування воєнних дій та підтримку економіки. Бухгалтерам доводиться бути в курсі цих змін, забезпечуючи дотримання підприємствами нових податкових правил, у тому числі пов'язаних із підвищенням військових податків та змінами у правилах ПДВ. Це зробило податковий облік більш складним та вимогливим. Крім того, волатильність української валюти, гривні, вимагала складнішого обліку в іноземній валюті. Підприємства, які займаються зовнішньою торгівлею, зіткнулися зі зростанням схильності до валютного ризику, що спонукало бухгалтерів прийняти суворіші стратегії хеджування та валютного управління, щоб захиститися від втрат, від обумовленими коливаннями валютних курсів.

Ще однією важливою зміною є впровадження більш надійних рішень цифрового бухгалтерського обліку. Через фізичні потрясіння, викликані війною, цифрова трансформація прискорилася, оскільки підприємства прагнуть підтримувати безперебійну роботу. Бухгалтери швидко впровадили хмарне бухгалтерське програмне забезпечення, яке забезпечує віддалений доступ та роботу, гарантуючи продовження фінансових процесів, навіть якщо фізичні офіси недоступні.

Також зріс акцент на прозорість та підзвітність. Міжнародна допомога та кредити вимагають суворих стандартів бухгалтерського обліку для забезпечення належного використання коштів. Українським підприємствам

довелося суворіше прийняти міжнародні стандарти фінансової звітності, щоби залучити та зберегти міжнародну фінансову підтримку, що зробило роль бухгалтерів у дотриманні вимог ще більш важливою. Більше того, війна призвела до переоцінки планів забезпечення безперервності бізнесу, включно з оцінкою фінансових ризиків. Бухгалтери грали центральну роль цьому процесі, виявляючи фінансові вразливості і плануючи непередбачені обставини. Це включає дещо більше, ніж просто управління негайними кризами а саме – планування довгострокової стійкості в нових економічних умовах.

Мобілізація та переміщення населення вплинули на ринки праці. Бухгалтерам доводилося керувати змінами у заробітній платі, вирішувати складнощі, пов'язані з переїздом співробітників, та коригувати плани винагород, щоб утримувати та підтримувати працівників у нових обставинах. Клієнтська база багатьох підприємств також змінилася, через зміни у поведінці споживачів, порушення ланцюжків поставок та втрати ринків через війну. Це вимагало змін у розумінні, як визнавати й управляти доходами, при цьому бухгалтерам необхідно було адаптувати підходи до визнання доходів, щоб вони відповідали новим бізнес-моделям та реаліям договорів. З погляду фінансування українські підприємства почали більше покладатися на різні форми фінансування, включно з державною допомогою та міжнародною підтримкою. Бухгалтери відіграли суттєву роль у забезпеченні правильного обліку цих коштів, сприяючи аудиту та дотримуючи умов, встановлених фінансовими спонсорами. Зрештою, зросла загальна стратегічна роль бухгалтерів. Вони не просто записують дані, але й беруть активну участь у прийнятті стратегічних рішень, допомагаючи підприємству пройти через неспокійний період, виявляючи поінформовану фінансову проникливість і далекоглядність. Така стратегічна участь стала необхідною, оскільки підприємства орієнтуються в невизначеній економічній ситуації, спричиненій війною, що триває. Ці зміни наголошують на ширшій трансформації ролі бухгалтерського обліку на українських підприємствах,

перетворюючи його на більш динамічну, стратегічно важливу й технологічно забезпечену функцію. Ця еволюція відіграла вирішальну роль в адаптації підприємств до ділового середовища, що радикально змінилося, через війну.

Уведення воєнного стану в Україні створило низку різних суттєвих ризиків для бухгалтерів підприємств, фундаментально змінивши ландшафт, у якому вони працюють. Ці ризики є прямими наслідками нормативних, економічних та операційних збоїв, викликаних війною. Одним із основних ризиків, що виникли з уведенням воєнного стану, є складність його дотримання, що зросла. Нові та швидкозмінні правила щодо податків, фінансової звітності та інших юридичних вимог покладають на бухгалтерів додаткове навантаження, пов'язане з необхідністю залишатися в курсі подій та забезпечувати дотримання вимог на підприємстві. Недотримання цих правил може призвести до серйозних штрафів, тому є складним завданням. Крім того, серйозною проблемою стала фізична безпека персоналу та збереження активів. Бухгалтери, як і інші співробітники, стикаються з ризиками, пов'язаними з фізичною діяльністю підприємств, особливо тих, що розташовані у зонах активних бойових дій чи поблизу них. Загроза фізичним офісам може призвести до знищення важливої фінансової звітності та порушення фінансових операцій, отже й ускладнення щоденних бухгалтерських обов'язків (табл.8.3).

Воєнний стан також змусив підприємства переглянути свої фінансові та операційні стратегії, що призвело до змін у бізнес-операціях. Бухгалтерам довелося швидко адаптуватися до таких перетворень, як переміщення бізнес-операцій або різкі зміни у стратегіях ланцюжка поставок, які вимагають негайної фінансової переоцінки та можуть призвести до помилок в умовах стресу. Ще однією проблемою є ризик фінансової нестабільності через економічний спад, викликаний війною. Бухгалтери повинні управляти та планувати зростання фінансової волатильності, включно з девальвацією валюти та інфляцією, які впливають на все: від стратегії ціноутворення – до фінансової звітності та податкових розрахунків. Крім того, підвищився ризик кіберзагроз. Оскільки

кібервійна стає все більш поширеною, вона є значним ризиком для цілісності фінансової інформації. Бухгалтери повинні забезпечити наявність надійних заходів кібербезпеки для захисту конфіденційних фінансових даних, що потребує додаткових ресурсів та досвіду.

Таблиця 8.3

**Ризики в бухгалтерському (фінансовому) обліку
під час воєнного стану**

Переривання у фінансових операціях		
Воєнний стан призвів до тимчасових переривань у функціонуванні банківської системи та інших фінансових інституцій	Ускладнення проведення платежів, отримання коштів та ведення регулярних фінансових операцій	Такі перебої спричинили затримки у бухгалтерському обліку, а також проблеми з ліквідністю та грошовими потоками, що потребують невідкладних корективних заходів з боку бухгалтерів для забезпечення стійкості підприємства
Збільшення кіберзагроз		
Під час воєнного стану зростає ризик кібератак, які можуть бути спрямовані на фінансові системи підприємства	Атаки можуть призвести до втрати або пошкодження критично важливих фінансових даних, порушення цілісності фінансової звітності та несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації	Бухгалтери мають забезпечити застосування посилених заходів кібербезпеки та регулярне резервне копіювання даних для мінімізації таких ризиків
Зміни у законодавстві та податковій політиці		
В умовах воєнного стану законодавство може швидко змінюватися, включно з уведенням нових податків, зміною податкових ставок або запровадженням спеціальних економічних заходів	Бухгалтерам необхідно оперативно реагувати на такі зміни, адаптуючи фінансовий облік та звітність для відповідності новим вимогам	Невідповідність призводить до юридичних наслідків, штрафів та фінансових втрат
Ризик втрати або пошкодження документації		
У зонах активних бойових дій або внаслідок евакуацій існує високий ризик втрати або пошкодження фінансових документів та записів	Втрата такої інформації може суттєво ускладнити аудит, звітність і навіть повсякденний фінансовий облік	Бухгалтери мають забезпечувати адекватні заходи з охорони та зберігання документації, в томучислі використання цифрових технологій для створення електронних копій всіх важливих записів

Уведення воєнного стану також порушило канали зв'язку, що ускладнило підтримку своєчасного зв'язку з клієнтами, постачальниками, регулюючими органами та іншими зацікавленими сторонами. Це призводить до затримок у фінансових процесах та утруднень у підтримці операційної ефективності. Інший ризик виникає через можливість збільшення масштабів шахрайства та розкрадань під час кризи. Хаотична обстановка та потенційно ослаблений внутрішній контроль можуть призвести до збільшення нагод для шахрайства. Бухгалтери мають бути пильними і, можливо, їм доведеться запровадити додаткові процеси контролю чи аудиту для захисту активів підприємства.

Воєнний стан неодмінно призводить до обмежень потоків капіталу, таких як заморожування банківських рахунків або контроль за рухом капіталу, запроваджений урядом, що впливає на ліквідність та фінансові операції підприємства. Бухгалтерам необхідно долати ці обмеження, забезпечуючи здатність підприємства виконувати свої безпосередні фінансові зобов'язання. Більше того, не можна недооцінювати емоційний та психологічний вплив на співробітників, у тому числі на бухгалтерів. Стрес і травми, пов'язані з роботою в умовах війни, можуть вплинути на продуктивність, здатність приймати рішення, що призводить до більш високого ризику помилок у фінансовій звітності. Врешті, ширші економічні наслідки війни, включно з потенційною втратою ринків і клієнтів, впливають на потоки доходів підприємств. Бухгалтери відіграють вирішальну роль у прогнозуванні та коригуванні фінансових стратегій для пом'якшення наслідків зниження попиту, але ці умови створюють вкрай невизначене середовище, що ускладнює фінансове планування.

8.5. Основні загрози в бухгалтерському (фінансовому) обліку під час воєнного стану

У сучасних умовах війни саме підприємці стають локомотивами інновацій, впроваджуючи наукові розробки та втілюючи нові ідеї, пов'язані з

господарськими ризиками. Підприємництво вважається рушійною силою економіки та основою середнього класу в усьому розвиненому світі. Його вплив проявляється у забезпеченні зайнятості населення, збільшенні податкових надходжень та інших платежів до державного бюджету, а також у зростанні його значення як важливого фактора розвитку науково-технічного прогресу та здорової конкуренції у різних секторах економіки. Таким чином, організаційні аспекти бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах, а також їх законодавче забезпечення у воєнних умовах та в контексті цифровізації, набувають особливої актуальності. Бухгалтерський облік є критично важливим інструментом для ведення бізнесу, особливо під час криз. Війна змусила багато українських підприємств скоротити обсяги діяльності або навіть припинити її. Однак чимало підприємств продовжують працювати в нових умовах. Ведення обліку в умовах війни потребує адаптації до виникаючих форс-мажорних обставин, зокрема через необхідність неперервного документування всіх господарських операцій, що відбуваються на підприємстві. У ці воєнні часи кожен повинен працювати на своєму фронті та робити свій внесок у підтримку економіки країни. На жаль, частина бізнесу, розташована у зонах активних бойових дій, була знищена, заблокована або розграбована. Тим не менш, інша частина може реалізувати релокацію, зберегти робочі місця, підтримати власну платоспроможність і таким чином забезпечити надходження коштів до бюджету країни. Завдяки зусиллям держави у сфері нормативно-правової політики, підприємництву стало легше адаптувати бухгалтерський облік та оподаткування до сучасних умов.

Бухгалтерський облік в Україні розвивався під впливом внутрішніх та міжнародних стандартів. З кожним роком вносяться зміни до правил обліку, що відповідають поточній економічній обстановці в регіоні. Ці новації, здебільшого, мають на меті полегшити, спростити діяльність підприємств. Існує чимало роз'яснень від податкових органів, а також аналітичних статей і практичних прикладів, опублікованих у відомих бухгалтерських журналах,

які можна використовувати для вирішення поточних питань. Таким чином, у разі будь-яких непорозумінь щодо правильності фінансових записів, бухгалтер завжди може звернутися за консультаціями до податкових органів, результати цього можуть бути використані в судових процесах. Зі зміною економічної ситуації влада була змушена вжити заходів щодо її регулювання. 24 лютого поточного року Російська Федерація розпочала повномасштабний воєнний наступ на Україну, у відповідь на що того ж дня було введено воєнний стан згідно з Указом Президента України № 64/2022. Торгово-промислова палата України оголосила, що обставини, які склалися з 24 лютого і до кінця воєнного стану, мають характер форс-мажорних. Відтак умови ведення бізнесу кардинально змінилися. Численні українці були змушені залишити свої домівки та виїхати за кордон, хоча багато підприємців залишились працювати в Україні, дехто переїхав у більш безпечні регіони. Це призвело до масового припинення діяльності багатьох підприємств, а ті, що залишились, зазнали зниження оборотів та серйозних змін у звичних схемах роботи. Така ситуація вимагає дослідження особливостей фінансового обліку підприємств, які продовжують працювати або планують розпочати діяльність у цих надзвичайних умовах. Коли ніхто не застрахований від непередбачених обставин. Принцип безперервності діяльності, що є одним із ключових у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, передбачає, що підприємство продовжить свою роботу в майбутньому без наміру або потреби припинення діяльності. Незважаючи на форс-мажорні обставини, важливо підтримувати постійність облікових процедур, оскільки інформація, що надається зовнішнім та внутрішнім користувачам, є фундаментом для прийняття критично важливих економічних рішень. Без дієвого обліку підприємства не можуть існувати, тому держава змушена адаптувати податкові та облікові процедури, щоби підтримати платників податків у цей складний період.

У складних умовах військового стану в Україні через війну, що триває, загрози бухгалтерському обліку на підприємстві - яскраво виражені

йбагатогранні. Вони не тільки порушують нормальні фінансові операції, але й ставлять під загрозу цілісність і надійність фінансової звітності та управління. Однією з безпосередніх загроз є фізична руйнація чи пошкодження інфраструктури. Підприємства, розташовані в зонах активних бойових дій, можуть зіткнутися з прямими ударами по своїх фізичних офісах, де зберігаються важливі фінансові дані та записи. Таке знищення призводить до непоправної втрати фінансових документів та даних, необхідних для точного бухгалтерського обліку та фінансового аналізу.

Ще однією серйозною загрозою є порушення роботи систем зв'язку та інформаційних технологій. Кібератаки, спрямовані на фінансові та урядові установи, зросли, потенційно ставлячи під загрозу безпеку електронних фінансових звітів. Такі атаки не лише загрожують конфіденційності та цілісності фінансових даних, але й порушують вимогу їх доступності для поточних фінансових операцій та звітності. Переміщення персоналу є третьою серйозною загрозою. В умовах необхідності перерозподілу персоналу із зон бойових дій або втрати персоналу через мобілізацію або переміщення, підприємства часто залишаються зі скороченою чи недосвідченою робочою силою. Ця зміна може призвести до помилок у фінансовому обліку та звітності, знизити загальну якість фінансового управління.

Уведення воєнного стану також зазвичай призводить до посилення контролю та регулювання, включно з обмеженнями на банківські та фінансові операції. Ці лімітації можуть серйозно підірвати ліквідність та операційні можливості підприємства, що призведе до затримок та ускладнень у виконанні фінансових зобов'язань як у країні, так і за її межами. Більше того, фінансова нестабільність, яка супроводжує війну, в тому числі – знецінення валюти та інфляція, становить пряму загрозу стабільності фінансового планування та стратегій ціноутворення. Підприємствам доводиться постійно пристосовуватися до змінних економічних умов, що

може зробити попередні фінансові стратегії застарілими та призвести до значних фінансових втрат.

Перебої в ланцюжках постачання - ще одна пряма загроза в умовах воєнного стану. Через закриті кордони, комендантську годину та посилені заходи безпеки ланцюжки поставок часто розірвані або ненадійні, що впливає на вартість товарів і змогу продавати або виробляти продукцію. Цей збій істотно впливає на облік витрат і управління запасами, змушуючи підприємство підтримувати прибутковість. Підвищений ризик шахрайства та крадіжок за часів хаосу та нестабільності також є критичною загрозою. Потенційний розпад чи дисфункція звичайних структур нагляду та контролю може призвести до збільшення випадків фінансового розкрадання як усередині країни, так і за її межами, ставлячи під загрозу фінансові активи підприємства. Нормативні вимоги можуть різко та швидко змінитись під час воєнного стану, при цьому нові укази та закони можуть бути прийняті без жодного попередження. Загроза полягає у зростанні небезпеки недотримання вимог або через непоінформованість нових правил, або через нездатність швидко впровадити необхідні зміни, що може призвести до юридичних штрафів і фінансових наслідків. Зрештою, не можна недооцінювати психологічний вплив війни на співробітників, у тому числі – фінансовий персонал. Стрес і тривога, пов'язані з продовженням війни, можуть вплинути на прийняття рішень, концентрацію уваги та загальне психічне здоров'я, що зумовлює до зниження продуктивності та збільшення ймовірності помилок у фінансовій обробці та прийнятті рішень. Ці загрози потребують надійних і гнучких методів бухгалтерського обліку, здатних адаптуватися до швидкозмінних умов, забезпечуючи як неперервність фінансових операцій, так і цілісність фінансової звітності в умовах воєнного стану в Україні.

Масова міграція та переміщення підприємств із зон активних бойових дій в Україні через повномасштабну війну зажадали суттєвих змін у системах бухгалтерського обліку постраждалих підприємств. Така зміна географічної та операційної присутності підприємств обумовила нагальну необхідність

адаптації фінансової звітності та дотримання нормативних вимог, що фундаментально змінило умови бухгалтерського обліку. По-перше, міграція призвела до децентралізації фінансових операцій. Багатьом підприємствам, централізованим у зонах активних бойових дій, довелося швидко створити додаткові штаб-квартири або перемістити свої фінансові відділи до більш безпечних регіонів. Це вимагало реорганізації систем бухгалтерського обліку для управління операціями в географічно розкиданих районах, отже – надійних можливостей віддаленого управління та координації. Більше того, цей рух ускладнив управління активами. Багато підприємств були змушені залишити або ліквідувати активи в зонах активних бойових дій, що призвело до значних фінансових втрат і потребувало докладного документування та переоцінки активів, що залишилися. Системи бухгалтерського обліку мали адаптуватися, щоб швидко оцінювати та інтегрувати ці зміни для ведення точних реєстрів активів.

Вплив на ланцюжки поставок також був глибоким. Збої змусили підприємства шукати нових постачальників та коригувати наявні контракти, що вимагало оновлення практики закупівель та обліку витрат. Бухгалтерам довелося перекалібрувати бюджети і керувати видатками, що зросли через зміни в логістиці ланцюжка поставок і необхідність у стратегіях екстрених закупівель. Переїзд співробітників додав ще один рівень складності. У зв'язку з фізичним переїздом персоналу облік заробітної плати зіштовхнувся із труднощами в управлінні новими податковими юрисдикціями, зміною регулювання заробітної плати та заходами екстреної підтримки працівників. Системи бухгалтерського обліку мали бути достатньо гнучкими, щоби без помилок обробляти ці зміни. З іншого боку, зміна масштабу діяльності, коли деякі підприємства скорочувалися, інші розширювалися для задоволення нових потреб, вплинула на фінансове планування і прогнозування. Перед системами бухгалтерського обліку було поставлене завдання динамічнішого фінансового моделювання й аналізу сценаріїв для підтримки стратегічних рішень у непередбачуваному економічному середовищі.

Міграція та транспортування також посилили заходи безпеки даних. Зростання залежності від цифрових платформ і мереж для віддалених бухгалтерських операцій піддала підприємства вищим ризикам кібербезпеки. Бухгалтерам доводилося забезпечувати безпеку фінансових даних в умовах зростання кіберзагроз, що означало інвестування та модернізацію ІТ та заходів захисту даних. Крім того, вирішального значення набула потреба в оновленій фінансовій звітності для зацікавлених сторін. Оскільки війна вплинула на фінансові показники та перспективи, підприємствам довелося ефективно спілкуватися з інвесторами, кредиторами та іншими стейкхолдерами щодо впливу війни на діяльність. Це вимагало внесення змін до систем бухгалтерського обліку для забезпечення своєчасної, прозорої, точної фінансової звітності.

Вимоги відповідності також стали жорсткішими. Нормативно-правова база змінилася, коли український уряд ухвалив нові закони та постанови у відповідь на війну. Системи бухгалтерського обліку мали швидко адаптуватися, щоби забезпечити відповідність новому податковому законодавству, програмам державної допомоги та міжнародним стандартам фінансової звітності, якщо це застосовно. Значно зріс акцент на управлінні ліквідністю. В умовах невизначеності щодо тривалості та результату війни забезпечення достатньої ліквідності для підтримки операцій стало пріоритетом. Бухгалтерам довелося приділяти більше уваги управлінню грошовими потоками, що вимагало суворішого контролю та частих перевірок у системах бухгалтерського обліку. Зрештою, не можна ігнорувати психологічний вплив війни на бухгалтерський персонал. Стрес і травма від роботи в умовах війни у поєднанні з відповідальністю за управління складними фінансовими та операційними змінами актуалізували створення систем підтримки для підтримки благополуччя й ефективності бухгалтерського персоналу.

На закінчення зазначимо, що масова міграція та переміщення бізнесу із зони активних воєнних дій в Україні докорінно змінили підходи підприємств

до впровадження своїх систем бухгалтерського обліку, що вимагало швидкої адаптації, посилених заходів безпеки та зосередження уваги на надійних та гнучких методах фінансового управління.

Список використаних джерел

1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія. Київ : КНТУ, 2010. 336 с
2. Єршова Н. Ю. Якість облікової інформації: методичний підхід до оцінювання. Актуальні проблеми економіки. 2014. № 8 (158). С. 368–374.
3. Задорожний З.-М. В., Крупка Я. Д., Омецінська І. Я. Концепція розвитку бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в Україні : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2015. 320 с.
4. Задорожний З. Проблемні питання якості інформації бухгалтерського і управлінського обліку малоцінних активів. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2018. Вип. 1. С. 115–124.
5. Задорожний З.-М. В., Аверкин Я. Ф. Управлінський облік: особливості та принципи. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2019. Т. 1, № 28. С. 114–120.
6. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: моногр. Тернопіль: ТНЕУ: Екон. думка, 2009. 272 с.
7. Головай Н. М., Ясишена В. В. Дослідження ролі та місця бухгалтерського обліку в сучасній системі управління. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки» 2014. Вип. 5, ч. 4. С. 176–178.
8. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Економіка і регіон. ПолтНТУ, 2016. № 1(56). С. 125.
9. Левків Г. Я., Франчук І.Б., Гузіль Р.В., Лялька Б.Л., Репета Ю.В. Вплив екологічного менеджменту на фінансову безпеку підприємства: тенденції та виклики. Наукові інновації та передові технології, 2024, Випуск №4 (32)2024. С. 276-286

10. <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/10466/10522>Задорожний З.-М. В. Актуальні проблеми бухгалтерського обліку в Україні. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 163–169.
11. Скрипник, С. В., І. Б. Франчук, and І. В. Шепель. "Особливості автоматизації обліку підприємств у сучасних умовах." Економіка та держава 10 (2020): 39-45.
12. Завгородній В. П. Бухгалтерський облік в Україні. Київ : А.С.К., 2011. 848 с.
13. Коваленко М. М., Тивончук С. В. Заробітна плата в системі матеріального стимулювання та її відображення в обліковій політиці підприємства. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2013. Вип. 10(3). С. 303–309.
14. Скалюк, Р. (2015). Забезпечення ефективного процесу автоматизації бухгалтерського обліку в бюджетних установах України.
15. Павелчак-Данилюк, О. Б. Сучасні програмні продукти для автоматизації бухгалтерського обліку. редакційна колегія: Головний редактор, 59.
16. Дерій В. А. Облік, аудит і аналіз екологічної діяльності підприємств: поняття, стан та напрямки розвитку. Економічний аналіз. 2015. Т. 19, № 2. С. 193–200.
17. Долук А. В., Кургінян А. З. Порівняльна характеристика визнання, оцінки і відображення в обліку та звітності підприємств витрат діяльності за міжнародними та національними стандартами. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». 2012. Вип. 3(24). С. 145–153.
18. Nazarenko, T. P., I. B. Franchuk, and S. A. Viter. "Metodychni aspekty obliku ta upravlinnia vytratamy na vyrobnytstvo produktsii." Ekonomika ta derzhava 7 (2021): 83-89.
19. Ковальська К. В., Рак Р. В. Нові підходи до мотивації персоналу в стратегічному управлінні корпораціями. Формування ринкових відносин в Україні. 2010. № 1. С. 29–30.